

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010.

Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2025. gada 13. janvārī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Anita Rodiņa, tiesneši Veronika Krūmiņa un Mārtiņš Mits,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto pieteikuma iesniedzēja Artura Solozemnieka pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 135/2024),

konstatēja:

1. Ieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" (turpmāk – Spēkā stāšanās likums) 38. panta otrās daļas otro teikumu un 42. panta septīto daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam, 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un spēkā neesošu no spēkā stāšanās brīža.

2. Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums nosaka: "Likumiskās lietošanas maksas apmērs ir četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā, bet ne mazāks par 50 *euro* gadā."

Savukārt 42. panta septītā daļa nosaka: "Ja zemes likumiskās lietošanas tiesības attiecas uz dzīvojamās ēkas īpašniekiem un lietošanā esošās zemes

kadastrālā vērtība 2025. gada 1. janvārī ir lielāka par tās 2024. gadā spēkā esošo kadastrālo vērtību, tai atbilstošais maksājums par zemes likumisko lietošanu no 2025. gada 1. janvāra līdz 2028. gada 31. decembrim katru gadu palielinās par 30 procentiem pret iepriekšējā gada maksājumu, līdz tiek sasniegts atbilstošais zemes likumiskās lietošanas maksas apmērs no aktuālās kadastrālās vērtības.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Latvijas Republikas Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta Spēkā stāšanās likuma normu satversmība. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu.

Satversmes tiesa 2023. gada 2. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-02-01 “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta pirmās, otrās daļas un 42. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 91. pantam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas

1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 42. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam”. Satversmes tiesa atzina Spēkā stāšanās likuma 38. panta otro daļu un 42. panta pirmo daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un spēkā neesošu no 2024. gada 1. jūlija (turpmāk – spriedums lietā Nr. 2022-02-01).

Saeima ar 2024. gada 13. jūnija likumu “Grozījumi likumā “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību””, kas stājās spēkā 2024. gada 1. jūlijā (turpmāk – Grozījumi), izteica Spēkā stāšanās likuma 38. panta otro daļu jaunā redakcijā.

Ar Grozījumiem zemes likumiskās lietošanas maksas apmērs – četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā – nav mainījies salīdzinājumā ar spriedumā Nr. 2022-02-01 vērtēto. Tomēr jāņem vērā, ka šobrīd Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrā daļa nosaka būves īpašniekam pienākumu ne tikai maksāt lietošanas maksu zemes īpašniekam par zemes lietošanas tiesībām, bet arī pienākumu segt maksāšanas paziņojuma sagatavošanas un nosūtīšanas izmaksas. Tāpat minētajā normā noteikta maksāšanas paziņojuma nosūtīšanas kārtība gadījumā, ja samaksa tiek veikta ar dzīvojamās mājas pārvaldnieka starpniecību. Turklāt no 2025. gada 1. janvāra tiek mainītas nekustamo īpašumu kadastrālo vērtību bāzes, kā rezultātā prognozējamās arī zemes likumiskās lietošanas maksas izmaiņas (sk. *Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma Pārejas noteikumu 43.¹ punktu*). Spriedumā lietā Nr. 2022-02-01 Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas satversmība minēto tiesisko apstākļu maiņas kontekstā nav vērtēta. Tādējādi pieteikumā norādīti būtiski jauni apstākļi.

Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums par Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrā teikuma satversmību nav atzīstams par jau izspriestu prasījumu Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkta izpratnē.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Latvijas Republikas Satversmē ietvērto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Pieteikuma iesniedzējam pieder vairāku zemesgabalu domājamās daļas, uz kuriem atrodas citām personām piederošas daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas ar privatizētiem, citām personām piederošiem dzīvokļiem un nedzīvojamām telpām.

Pieteikuma iesniedzēja ieskatā apstrīdētās normas būtiski samazina ieņēmumus, ko zemes īpašnieks gūst no sava īpašuma. Atlīdzību četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā nevar uzskatīt par tādu, kas pildītu atlīdzības funkciju. Ņemot vērā Satversmes tiesas spriedumus par zemes lietošanas tiesiskajām attiecībām, pieteikuma iesniedzējam bijušas saprātīgas un pamatotas tiesības paļauties uz to, ka tāds ierobežojums, kāds ietverts apstrīdētajās normās, netiks ieviests. Tāpat pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas nepamatoti rada atšķirīgu attieksmi atkarībā no zemes piederības un būves veida. Proti, likumiskās lietošanas maksas apmērs – četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā – noteikts neatkarīgi no tā, vai zemes īpašnieks ir privātpersona vai pašvaldība. Tomēr zemes īpašniekam – privātpersonai – ir pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli, kamēr pašvaldībai piederošā zeme, uz kuru pastāv likumiskās lietošanas tiesības, netiek aplikta ar nekustamā īpašuma nodokli. Tādēļ privātpersonas ienākumu apmērs no zemes lietošanas pēc nekustamā īpašuma nodokļa samaksas ir mazāks nekā pašvaldībai. Turklāt attiecībā uz tiem zemes īpašniekiem, uz kuru zemes nekustamā īpašuma atrodas dzīvojamās ēkas, noteikts likumiskās lietošanas maksas pieauguma procentuāls ierobežojums, savukārt attiecībā uz zemes īpašniekiem, uz kuru zemes nekustamā īpašuma ir jebkura cita būve, kas nav dzīvojamā ēka, šāds ierobežojums nav noteikts.

Tādējādi pieteikuma iesniedzējs ir pamatojis, ka ir aizskartas viņam Latvijas Republikas Satversmes 1. pantā, 91. panta pirmajā teikumā, kā arī 105. panta pirmajā un trešajā teikumā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Apstrīdētās normas ir imperatīvas, formulētas nepārprotami, un pieteikuma iesniedzējs atrodas šo normu tvērumam tipiskā situācijā. Tādējādi viņam nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otro teikumu gadījumā, ja personai nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no apstrīdēto normu spēkā stāšanās dienas, proti, 2024. gada 1. jūlija. Pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2024. gada 12. decembrī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums, proti, jāpamato katras apstrīdētās normas neatbilstība katrai prasījumā Satversmes tiesai norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, jo tās nepamatoti rada atšķirīgu attieksmi atkarībā no zemes piederības un būves veida.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums rada atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personu grupām – zemes īpašniekiem, kas ir privātpersonas, un zemes īpašniekiem, kas ir pašvaldības. Proti, zemes īpašniekam – privātpersonai – jāmaksā nekustamā īpašuma nodoklis, bet pašvaldībai šis nodoklis nav jāmaksā.

Kolēģija vērs uzmanību, ka Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums vienādi attiecas uz visiem zemes īpašniekiem neatkarīgi no tiem noteiktā pienākuma maksāt nekustamā īpašuma nodokli. Atšķirīgs nekustamā īpašuma nodokļa samaksas pienākums atkarībā no nekustamā īpašuma piederības ir noteikts likumā “Par nekustamā īpašuma nodokli”. Tādējādi pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis, ka tieši apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personām.

Vienlaikus pieteikumā norādīts, ka apstrīdētās normas paredz pakāpenisku zemes likumiskās lietošanas maksas apmēra palielināšanos vienīgi attiecībā uz dzīvojamām ēkām. Tādējādi tās nepamatoti paredzot atšķirīgu attieksmi pret zemes īpašniekiem, uz kuru zemes ir dzīvojamā ēka un zemes īpašniekiem, uz kuru zemes ir cita būve, kas nav dzīvojamā ēka.

Pieteikumā tikai vispārīgi norādīts, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, nav pamatojis, kāpēc pret vienādos apstākļos esošām personu grupām jānosaka atšķirīga attieksme, kā arī nav vērtējis šādas attieksmes samērīgumu. Tomēr šādi vispārīgi apgalvojumi nav uzskatāmi par Satversmes tiesas judikatūrai atbilstošu juridisko pamatojumu. Tāpat pieteikumā nav sniegts Satversmes tiesas judikatūrai atbilstošs juridiskais pamatojums tam, vai iespējamai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats. Proti, pieteikumā nav pamatots, vai atšķirīgajai attieksmei ir leģitīms mērķis, vai tā ir piemērota leģitīmā mērķa sasniegšanai, nepieciešama un samērīga.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

9. Pieteikumā ir sniegts lietas faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam. Tāpat pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Tas šajā daļā atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma un 42. panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam” pēc Artura Solozemnieka pieteikuma (pieteikums Nr. 135/2024).

2. Ņemot vērā to, ka 2024. gada 24. jūlijā ir ierosināta lieta Nr. 2024-21-01 “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma vārdu “četri procenti” un 42. panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam” un institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – jau ir iesniegusi atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu, uzaicināt Saeimu līdz 2025. gada 13. martam iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu tādā gadījumā, ja tai ir kādi papildu apsvērumi.

3. Atteikties ierosināt lietu par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma un 42. panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Anita Rodiņa